

AZ ERDÉLYI MAGYAR KÖZMŰVELŐDÉSI EGYESÜLET
125 ÉVE
MAGYAR ÖRÖKSÉG

Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesületet, állandósult hagyományos betűszavával az EMKE-t a magyar művelődés legnagyobb hatású önszerveződését, egyben ma is eleven és mintául szolgáló organizációját 125 éve alapították. Hatása, jelentősége túlmutat Erdély határain, a közép európai térség sugárzó példája.

A 19. század hatalmas átalakulása Magyarországot, Erdélyt a szomszédsággal együtt lendületes fejlődésnek indította, de egyes régiókat, társadalmi csoportokat mély válságba sodort. Erdély polgárai korán érzékelték a buktatókat. Még a falvak kis közösségei is azonnal olvasó köröket, művelődési fórumokat szerveztek, ám az abszolutista államhatalom mindent betiltott. Erdély népét az is sújtotta, hogy a világpiac agrárárdömpingje válságba sodorta a magas fennsíkok és a magas hegységek földműves gazdaságait. Ez a középkori településhálózat összeomlásával fenyegetett. Népeségvándorlást váltott ki. Százvezrekek kellett a boldogulást külföldön keresni. Nagy térségekben morzsolódtak fel az egyházi szervezeteket és az iskolákat fenntartó közösségek. Tömegessé vált a szórványosodás. A magyar népesség jelentős részének etnikus identitása is veszélybe került. Egyes körzetekben nőttön nőtt az asszimilációs veszteség.

Erdély gondolkodói, politikusai hosszas mérlegelés után 1885. II. 12-én megalakították az *Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egyesületet*. Mintegy 20 ezren csatlakoztak jelentős anyagi áldozatokat is vállalva. Kún Kocsárd az algyógyi kastélyát és 1800 holdját ajándékozta az Egyesületnek.

Az EMKE keretszervezetként munkálkodott. 16 megye és városok területi szerveződését integrálta, de szakági organizációknak is teret adott, amikor közművelődési, irodalmi és korszerűen közgazdasági szakosztályt alapítottak. A székelység ügyeire is külön szervezeti egységet alakítottak. Széles körben gyűjtést szerveztek, hogy anyagi alapot teremtsenek. A 20. sz. első éveiben a vagyon 3 millió K fölé emelkedett. A közművelődésre fordítható évi jövedelem a 100 ezer K-t meghaladta. 1918-ig 268 iskolát, 77 óvodát, 214 nép- és 24 katonai könyvtárat alapítottak. Algyógyon az egykori államterület legnagyobb földműves szakiskoláját alakították ki. A Műgyetem erdélyi hallgatói számára Budapesten internátust hoztak létre. 431 településen 12.000 felnőttest tanítottak betűvetésre. Mintegy 80 irodalmi, történelmi, tudományos ismeretterjesztő könyvet jelentettek meg. Négy kiadásban látott napvilágot 19.000 példányban az *EMKE-daloskönyv*. Máig a legkiválóbb magyar turistakalauzt is EMKE adta ki 1891-ben. Egyesületi támogatással alapították meg az erdélyi honismeret folyóiratát (1892 – 1917; 1930 – 1948), amely többek között a néprajzi szócikkeknek is helyt adott. (Kiváló tudós szerkesztői közül csak az Örökség díjas Szabó T. Attila akadémikust említem.)

1918 után megpróbáltatások sorozata bénította az egyesületet. Eredményes jogbiztosító küzdelmet folytatva fenntartották folytonosságot. A vagyoni kereteket megvédték.

1940 ősztől újra indult a nagyobb léptékű tevékenység. Autóbuszal is látogatták a szórványvidékeket. A háború ellenére is nagy erőfeszítéseket tettek a hagyományos tevékenység folytatására. 1945 és 1948 között a szervezet lendületesen felújította munkáját, azonban a diktatúrát előkészítő párthatalom lehetetlenné tette a tevékenységet. Négy évtizedre tetszhalál bénította a becses szervezetet.

1991-ben főnixként elevenedett meg az EMKE. Pillanatok alatt a romániai magyarság egyik legelevenebb szervezetévé vált. A korszerűséget és a tisztas hagyományt ötvözve hódította vissza a magyar társadalmat. A népfőiskolai mozgalomtól a műemlékvédelemig megújították a szakirányú tevékenységet, de a romániai magyar nyelvterület területi, regionális szervezeteit is önálló egységekként megszervezték. A Bánságtól Moldváig semmiből új és hiteles kulturális életet teremtettek. Kiadványaik nélkülözhetetlenek a mai magyarországi művelődésben. Feltámadásuk számunkra is erőt sugárzó példa. Egyszerre európai és hazai érték. A Magyar Örökség szerves, elhagyhatatlan része, amiből erőt kell merítenünk! Hálával, köszönettel tartozunk érte!

Dr. Filep Antal